

European Network of Election
Monitoring Organizations
**Election Observation Mission to Moldova
Presidential Elections 2016**

Rețeaua Europeană a Organizațiilor
de Monitorizare a Alegerilor
**Misiunea de Monitorizare a Alegerilor
Alegerile Prezidențiale 2016**

Constatările și Concluziilor Preliminare*

Chișinău, 1 Noiembrie 2016

Concluzii Preliminare

La data de 30 Octombrie, cetățenii Republicii Moldova au votat pentru alegerea Președintelui țării pentru prima dată din 1996. Alegerile au avut loc într-un context politic caracterizat la general prin lipsa de încredere față instituțiile politice. Cu toate acestea, cetățenii moldoveni s-au prezentat duminică la urnele de vot pentru a alege între nouă candidați, marcând astfel, o prezență de peste 49% și arătând în asemenea mod dorința de a participa în viața politică a țării.

Cadrul legal prevede, în general, o bază juridică solidă pentru desfășurarea alegerilor prezidențiale în mod democratic. Modificările aduse Codului Electoral care reglementează alegerile prezidențiale au fost adoptate doar cu peste trei luni înainte de alegeri. Mai mult ca atât, pentru a se conforma calendarului electoral, CEC a adoptat norme suplimentare în apropierea scrutinului electoral, ceea ce a creat incertitudine și confuzie inutilă.

Procesul electoral a fost administrat într-un mod transparent și deschis. Majoritatea membrilor comisiliilor electorale de circumscripție și ale birourilor electorale ale secțiilor de votare au fost instruiți profesional înainte de alegeri prin intermediul centrului de formare al Comisiei Electorale Centrale. În același timp, în unele dintre comisiile electorale, observatorii ENEMO au atras atenția asupra faptului că unii membri au întâmpinat dificultăți la înțelegerea legislației electorale, ceea ce în anumite cazuri, a condus la interpretarea greșită a prevederilor Codului Electoral.

Comisia Electorală Centrală a depus eforturi clare privind implementarea unei campanii de educare a alegătorilor, prin difuzarea materialelor publicitare la TV și radio, atât în limba de stat, cât și în alte limbi.

Kingdom of the Netherlands

B | S | T The Black Sea Trust
for Regional Cooperation
A PROJECT OF THE GERMAN MARSHALL FUND

Misiunea de Observare a Alegerilor ENEMO pentru alegerile prezidențiale 2016 în Moldova este susținută financiar de către Ambasada Regatului Țărilor de Jos în cadrul Programului Fondului de Responsabilitate, dar și de Black Sea Trust, care este un Proiect al Fondului German Marshall al Statelor Unite ale Americii.

Opiniile date în prezenta publicație sunt responsabilitatea exclusivă a ENEMO și nu exprimă neapărat poziția donatorilor sau a partenerilor.

Alegătorii au avut de ales dintr-o opțiune largă de candidați, cu toate acestea, ținând cont de standardele internaționale, cadrul legal pentru desfășurarea alegerilor necesită să fie revizuit, în scopul de a oferi o participare echitabilă pentru toți candidații în cursa electorală, și în special pentru includerea candidaților independenți. În campanie, legislația electorală lasă loc unor condiții preferențiale candidaților nominalizați de partidele politice, în ceea ce privește finanțarea campaniei; precum și în ceea ce privește termenele contradictorii de înregistrare a candidaților și începerea campaniei. Acestea au dus la situația în care unii candidați au început campania electorală înaintea altora.

Sistemul electronic de verificare a alegătorilor s-a arătat a fi drept o măsură efectivă în prevenirea votului multiplu. În același timp acesta a permis transmiterea informațiilor în timp real - de la secțiile de votare către CEC și populație. În unele secții de votare observatorii ENEMO au atras atenția asupra unor probleme tehnice în funcționarea sistemului, probleme care au fost rezolvate prompt și care nu au afectat în mod semnificativ procesul de votare.

În 2015 au fost introduse cerințe normative substanțiale față de finanțarea campaniei electorale, cu toate acestea, Codul Electoral încă nu este clar în reglementările sale cu privire la diverse aspecte ale finanțării campaniei candidaților. CEC a aplicat sancțiunile pentru încălcările comise în campanie într-un mod inconsistent, iar deciziile sale nu prezentau suficiente raționamente juridice cu privire la impunerea unei sau altei sancțiuni. Suplimentar, CEC nu a dispus de fonduri suficiente și resurse umane pentru a verifica în mod corespunzător finanțarea campaniei electorale.

Plângerile și căile de atac au fost examinate în timp util și în cadrul termenelor legale. CEC a examinat plângerile care au fost depuse într-un mod deschis și respectând procedurile prevăzute pentru acestea. Cu toate acestea, deciziile luate - nu au fost adoptate prin unanimitate de voturi, astfel, fiind subliniate simpatiile politice ale membrilor CEC.

Sursele media din Moldova suferă de partizanat puternic, polarizare, cât și de lipsa de autonomie față de interesul politic și de afaceri, precum și din cauza concentrației ridicată de proprietate a surselor media în mâinile unui singur grup, fapt care amenință în mod continuu pluralismul de opinie. La fel, conduita mass-mediei audiovizuale este monitorizată și reglementată, în timp ce presa scrisă și cea de pe internet nu sunt. În acest sens, unele televiziuni au fost sancționate pentru difuzarea dezechilibrată a informațiilor, însă ambele modalități (cea de monitorizare și cea de sancționare) nu sunt efective și nu reușesc să asigure o acoperire imparțială și echilibrată a campaniei electorale.

Comisia Electorală Centrală a acreditat un număr mare de observatori naționali și internaționali. Totuși, cu toate că Codul Electoral prevede drepturi și responsabilități adecvate observatorilor, procesul de acreditare a observatorilor internaționali a fost, în anumite cazuri întârziat, dincolo de termenele limită. Astfel, limitându-i pe aceștia în observarea perioadei pre-electorale.

În ziua alegerilor, pentru a evalua respectarea legislației naționale și a standardelor internaționale, Misiunea de Monitorizare a Alegerilor a ENEMO a dislocat zece echipe de observatori de scurtă

durată (OSD) care au monitorizat: deschiderea secțiilor de votare, procesul de utilizare a buletinelor de vot, mediul din jurul secțiilor de votare, închiderea secțiilor de votare, numărarea voturilor, precum și transferul și intabulare acestora.

Un număr total de zece secții de votare au fost observate în ceea ce privește deschiderea secțiilor de votare și timpul deschiderii, au fost observate procedurile de votare în 114 secții electorale și observată numărarea voturilor în zece secții de votare. Astfel, având la baza rapoartele și informațiile primite de la observatorii dislocați în ziua alegerilor în diferite regiuni ale țării, evaluarea preliminară a ENEMO este că procesul de votare din 30 Octombrie 2016 a avut loc într-un mod transparent și ordonat, în general, în conformitate cu standardele internaționale. Neregulile procedurale observate în cazuri izolate, nu au avut un impact negativ asupra procesului electoral, așa cum acestea au avut loc din lipsa unor instrucțiuni clare, sau din cauza unei atitudini neglijente a membrilor birourilor electorale ale secțiilor de votare.

Constatări Preliminare

Informații generale

Alegerile directe pentru Președintele Republicii Moldova au avut loc la data de 30 Octombrie - pentru prima dată din 1996. Acestea au urmat hotărârea Curții Constituționale referitor la alegerea președintelui prin care procedura de alegere de către Parlament a fost declarată neconstituțională. Unul dintre partidele parlamentare¹ consideră procesul care duce la schimbările constituționale drept neconstituțional. Din acest considerent, nu a desemnat un candidat electoral, însă totuși, a numit membri în comisiile electorale de nivelul doi și trei.

Numai cu puțin peste trei luni înainte de data alegerilor, Parlamentul a modificat Codul Electoral, revizuind prevederile care au fost abrogate în 2000 referitor la alegerea președintelui de către popor. În timp ce acest fapt este în general în contradicție cu bunele practici internaționale pentru alegeri democratice, procedurile nu diferă mult de cele prevăzute pentru alte tipuri de alegeri.

Alegerile au avut loc într-un context politic caracterizat în general, prin lipsa de încredere în instituțiile de stat, persoanele cărora anterior le-a fost acordată încredere, dar și situația politică² generală. Scandaluri de corupție, sărăcie și stagnarea economiei, precum și diviziune

---

¹ Partidul Comuniștilor din Republica Moldova, care dețin șapte locuri în Parlamentul RM.

² Conform majorității dintre interlocutori cu care Misiunea de Observare a Alegerilor s-a întâlnit, dar și potrivit unui sondaj efectuat de Institutul Republican Internațional: Sondaj de opinie Moldova: dorința de schimbare îndreaptă entuziasmul înspre alegerile prezidențiale. Entuziasmul pentru alegerile prezidențiale. <http://www.iri.org/resource/moldova-poll-desire-change-drives-enthusiasm-presidential-election>.

societății asupra cursului geopolitic al țării, au conturat contextul politic general în care au fost desfășurate aceste alegeri. Ma mult, alimentat de un scandal de proporții în sistemul bancar³, pe tot parcursul 2015 și începutul anului 2016 au avut loc o serie de proteste în întreaga țară, prin care manifestații scandau contra corupției și guvernării. Astfel, o serie de guverne cu o durată scurtă de timp s-au succedat în timpul celei de-a doua jumătăți a anului 2015, până în ianuarie 2016, când actualul guvern a preluat mandatul în urma unui acord între fracțiunile parlamentare ale Partidului Democrat (PDM) și Partidul Liberal (PL) și cu suportul unor membri ale altor partide, depășind în asemenea mod blocajul politic.

Cu toate acestea, indiferent de profunda neîncredere, cetățenii Republicii Moldova au ieșit la vot duminică, marcând o prezență de peste 49% la vot și arătând în asemenea mod dorința de a participa la viața politică a țării.

Cadrul normativ și sistemul electoral

Alegerea Președintelui are loc prin scrutin electoral în cadrul unui sistem național de două runde (în caz când nu poate fi ales din prima rundă) și pentru un mandat de patru ani. Pentru ca alegerile desfășurate să fie considerate valabile, urmează să participe cel puțin 1/3 din numărul total înregistrat de alegători. Totodată, în cazul în care alegerile sunt declarate ca fiind nule, atunci acestea se organizează în mod repetat între aceiași candidați electorali. În același context, candidatul este considerat ca fiind ales dacă acesta este susținut de cel puțin jumătate din totalul de voturi exprimate. În cazul în care nici unul dintre candidați nu a întrunit numărul necesar de voturi, între cei doi candidați care au obținut cele mai multe voturi se va organiza un al doilea tur la două săptămâni diferență. În asemenea caz, al doilea tur de alegeri va fi considerat valabil neținând cont de prezența la vot, iar candidatul cu cel mai mare număr de voturi în al doilea tur de scrutin se consideră ca fiind ales.

Ca urmare a deciziei⁴ Curții Constituționale din 5 iulie 2000 de revizuire a prevederilor declarate neconstituționale privind alegerea Președintelui, Parlamentul a fixat desfășurarea alegerilor prezidențiale pentru data de 30 Octombrie 2016⁵. Astfel, alegerile prezidențiale ce urmează, vor fi primele alegeri prezidențiale cu alegerea direct de către cetățeni - după alegerile din anul 1996.

La general, cadrul legal național prevede o bază suficient de solidă pentru desfășurarea democratică a scrutinului electoral. Astfel, trebuie de subliniat că Moldova este parte la majoritatea

---

³ Dispariția 1 miliard \$ de la trei bănci din Moldova (fapt ce a fost descoperit în ajunul alegerilor parlamentare din anul 2014), reprezintă cel mai notabil scandal de corupție și cu un impact major asupra mediului politic din Moldova.

⁴ Decizia Curții Constituționale privind revizuirea unor reglementări din Legea nr.1115 - XIV din 5 Iulie 2000, prin care a fost propusă modificarea Constituției Republicii Moldova, din 4 Martie 2016.

⁵ Decizia nr.55 a Parlamentului Republicii Moldova, din 1 Aprilie 2016

tratatelor ONU⁶, a Convenției Europene a Drepturilor Omului, precum și la Convenția pentru Protecția Minorităților Naționale. Alegerile prezidențiale sunt reglementate prin prisma unui cadru juridic cuprinzător, care constă în principal din Constituția Republicii Moldova și modificările efectuate în 2016 și Codul Electoral din 1997, actualizat în 2016. Constituția⁷ garantând drepturile și libertățile fundamentale și stipulând expres că președintele este ales în mod liber exprimat, universal, egal, direct și secret. Astfel fiind puse bazele necesare pentru desfășurarea unor alegeri democratice.

Alte prevederi normative relevante, includ Legea cu privire la Partidele Politice, Legea contenciosului Administrativ, Codul cu privire la Contravențiunile Sdministrative și Codul Penal. Subsevent, Codul de Procedură Civilă și Codul de Procedură Penală sunt complementare aplicabile procedurilor în fața Instanțelor de Judecată, iar legislația enumerate este completată de regulamentele⁸, deciziile și instrucțiunile emise de Comisia Electorală Centrală.

Modificările efectuate Codului Electoral, care reglementează alegerea Președintelui au fost efectuate cu doar trei luni înainte de alegeri, fapt care în general contravine Codului de bune practici în materie electorală al Comisiei de la Veneția. Cu toate că, procedurile instituite privind alegerea președintelui, nu diferă foarte mult de prevederile existente pentru alegerile parlamentare sau alegerile locale, în scoul de a se conforma calendarului electoral CEC a adoptat norme suplimentare în apropierea datei alegerilor (privind colectarea semnăturilor, raportarea financiară, comportamentul mass-media etc.). Astfel, din cauza nenumăratelor incertitudini cu privire la legislația aplicabilă concurenții la alegerile prezidențiale au fost nevoiți să solicite în mod fregvent clarificări și orientări din partea CEC.

Administrarea electorală

Supravegherea alegerilor de către organele cu funcții de control electoral în Republica Moldova sunt constituite în trei nivele: Comisia Electorală Centrală (CEC), Consiliile Electorale de Circumscripție (CER) și Birourile electorale ale Secțiilor de Votare (BSV). În procesul de pregătire pentru alegerile prezidențiale CEC a înființat 35 Consilii electorale de Circumscripție, printre care și Consiliul Electoral de Circumscripție Chisinau. În același sens, Comisiile Electorale de Circumscripție au format 2081 Birouri și Secții de Votare în întreaga țară. La fel, pentru a permite de a realiza dreptul la vot și cetățenilor care locuiesc în prezent în afara țării, au fost formate 100 secții de votare în afara țării⁹. În acest context, secțiile de votare din străinătate raportează toate

---

⁶ Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (PIDCP), Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei (CEDAW), Convenția privind drepturile politice ale femeilor, Pactul internațional cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială (CERD) și Convenția privind drepturile persoanelor cu handicap (CDPD).

⁷ Secțiunea 2, Art 78.

⁸ Regulamentele CEC Nr.2674, 2688, 2689, 3328, 3353, 3375, 4463

⁹ Austria (1), Azerbaijan (1), Belarus (1), Belgia (1), Bulgaria (1), Canada (3), Republica Cehă (1), China (1), Estonia (1), Franța (6), Germania (2), Marea Britanie și Irlanda de Nord (2), Grecia (2), Ungaria (1), Irlanda (1), Israel (2), Italia (25), Qatar (1), Japonia (1), Latvia (1), Lituania (1), Olanda (1), Monaco (1), Polonia (1), Portugalia

informațiile necesare către Consiliul Local Electoral Chișinău.

Noua componență a CEC a fost aprobat de către Parlament la data de 17 iunie 2016. Trei membri ai CEC sunt din componența precedentă, iar șase membri sunt noi numiți. Mandatul celor nouă membri din precedent componență CEC, a expirat la data de 11 februarie 2016. Totodată, proiectul de lege cu privire la numirea membrilor CEC a fost amânată de patru ori în sesiunile plenare ale Parlamentului. Membrii CEC sunt numiți pentru o perioadă de cinci ani, în timp ce membrii Circumscripțiilor Electorale și a Birourilor electorale a Secțiilor de Votare sunt numiți pentru fiecare alegeri în parte.

Întrunirile CEC au loc de două ori pe săptămână (marți și vineri), pe când întrunirile extraordinare au loc la cerere și în condiții prestabilite. CEC a respectat termenele expuse în calendarul electoral pentru majoritatea etapelor în cadrul procesului¹⁰. Sesiunile sunt ținute într-o manieră transparentă și se declară că acestea sunt deschise pentru mass-media și publicului larg, ceea ce ar însemna că toată lumea are acces la sesiunile date fără careva restricții¹¹. Acestea se publică pe site-ul CEC și este accesibilă o emisie în direct cu sesiunile și ordinea de zi a sesiunilor publicate în prealabil, cu toate că uneori, câteva dintre subiecte pot fi publicate cu puțin timp înainte de începutul ședinței.

Proiectele de decizii sunt pregătite și înmânate observatorilor în timpul sesiunilor. CEC oferă unele informații în limba rusă și mai puțin în limba engleză, explicând acest fapt prin lipsa de resurse pentru oferirea traducerilor în timp util.

În ziua alegerilor, CEC a inițiat un centru de informare prevăzute cu ecrane la care informațiile au fost prelucrate și furnizate on-line în ceia ce privește numărul total de alegători care au participat la alegeri.

Informațiile ce apăreau pe ecrane oferea o totalizare a alegătorilor în bază de vârste și gender. Informațiile suplimentare, prezentată de CEC către public, includeau detaliile totalizării numărului de alegători pe listele electorale de bază - stabilite după regiuni, numărul alegătorilor de pe listele electorale de bază, numărului de alegători de pe listele suplimentare.

Adițional, CEC oferea scurte informări de presă la fiecare trei ore, începând cu prima - de la ora 10:00, iar ultimul la ora 22:00. În timpul acestor scurte informări, a fost raportat despre cel mai mare și cel mai mic număr de prezență la vot din întreaga țară și în străinătate, deschiderea și funcționarea BSV, precum și alte aspect. După cum s-a declarat de către CEC, careva plângeri în ziua alegerilor nu au fost primite, cu excepția unor cazuri izolate de încălcări¹², care au fost adresate imediat către administrația electorală și altor structuri.

---

(4), România (11), Russia (8), Spania (4), Turcia (3), Suedia (1), Elveția(1), Ucraina (2), Statele Unite al Americii (7).

¹⁰ Anexa la amendamentele Comisiei Electorale Centrale Nr.119, din 23 August 2016

¹¹ Codul Electoral al Republicii Moldova, Art. 25, al.2.

¹² Cazul agitației electorale negative din Orhei, în care un grup de personae din fața secției de votare convingeau oamenii să nu participe la alegeri.

Sistemul informațional a funcționat destul de bine în ziua alegerilor, cu excepția câtorva cazuri în care informațiile nu au fost actualizate în timp util. Cu toate acestea, asemenea situații au fost soluționate în scurt timp.

Procesul de primire a informațiilor în cadrul CEC a fost bine organizat în ziua alegerilor, cu toate acestea, în mod repetat, ENEMO nu a reușit să primească un răspuns clar în ceea ce privește etapele cele mai importante ale procesului electoral. Potrivit CEC, informația a fost urmărită, dar va fi prezentată publicului numai odată cu raportul final - după data de alegeri. Astfel, ar fi benefic să se organizeze colectarea de informații la nivel de raion în ce privește numărul de plângeri din partea alegătorilor și / sau declarațiile făcute de către observatori. La fel, o mai bună coordonare cu alte părți ale procesului electoral, cum ar fi instanțele de judecată și poliția, ar contribui în mod eficient la informarea publicului în ceea ce privește măsurile luate pentru soluționarea situațiilor de conflict din data alegerilor.

Consiliile electorale de circumscripție (CC) au fost formate conform calendarului electoral – cu 55 de zile înainte de alegeri. În mod similar sesiunilor CEC, sesiunile consiliilor electorale de circumscripție sunt de asemenea deschise observatorilor. Numărul total al membrilor Consiliilor electorale de circumscripție este de 317, dintre care 156 sunt femei și 161 bărbați. 25 de bărbați și zece femei dețin poziții de conducere, 15 bărbați și 20 de femei dețin funcții de adjuncți, în timp ce șapte bărbați și 28 de femei sunt secretari în Cadrul consiliilor electorale de circumscripție.

Conform CEC, înlocuirea a 16 membri a Consiliilor electorale de circumscripție a avut loc în perioada de funcționare a acestora. CEC nu a cumula și nu a dat publicității informații privind modificările membrilor al BSV, afirmând că aceste detalii vor fi furnizate în raportul final privind rezultatele alegerilor¹³. Legislația electorală prevede două modalități de schimbare a membrilor CC sau BSV. În primul rând, atunci când membrul CC sau BSV demisionează la propria inițiativă, și în al doilea rând, atunci când membrul este concediat de către comisia pentru nerespectarea legislației, sau el / ea încalcă prevederile legii privind agitația electorală, sau nu participă la sesiunile Comisiei (minimum 2 sesiuni consecutive)¹⁴.

În cazul în care membrii comisiei demisionează la propria inițiativă, atunci ei urmează să depună o cerere scrisă instituției care l-a desemnat în poziția (partidul politic, administrația locală sau instanța de judecată), și această instituție depune modificările operate către organul electoral superior. În cazul în care nu există alți înlocuitori, atunci CEC va atrage alți candidați din baza de date deținută. Cu toate acestea, nu este nici o limită în timp pentru schimbări ale membrilor BSV. Birourile electorale ale secțiilor de votare au fost stabilite în termenul legal. La fel, 30 de secții de votare au fost instituite pentru a permite votarea cetățenilor Republicii Moldova care locuiesc în Transnistria, cinci dintre acestea au fost în Chișinău.

Înainte de ziua alegerilor CEC a anunțat că trei secții de votare din municipiile Basarabeasca, Chișinău și Bălți, vor fi dotate cu echipamente de mărire pentru alegătorii cu deficiențe de vedere.

---

¹³ În secțiile de votare vizitate de către observatorii ENEMO, majoritatea membrilor erau femei (80%). De asemenea, femeile erau reprezentate și în funcțiile de conducere a secțiilor de votare, cu cota de 74% în calitate de șef al secțiilor de votare și 81% în calitate de șef-adjunct al secțiilor de votare.

¹⁴ Regulamentul CEC Nr. 2688 din 07.10.2014 și Nr. 2689 din 07.10.2014

Acest lucru a fost observat de către observatori ENEMO într-o secție de votare vizitată în ziua alegerilor. Suplimentar, trei secții de votare din Chișinău au fost asigurate cu interpreți a limbajului semnelor pentru alegătorii cu deficiențe de auz.

Suportul pentru instruirea membrilor CC și BSV a fost asigurat de către Centrul de Instruire Continuă în Domeniul Electoral (CICDE), care este o structură reglementată prin Codul Electoral. În acest sens, instruirile CICDE au fost efectuate pentru participanții la procesul electoral, inclusiv membri ai diferitelor nivele ale comisiilor, observatori și reprezentanți ai partidelor politice și a candidaților. 295 training-uri au fost efectuate pentru 11,608 de participanți, dintre care 35 de training-uri au fost stabilite pentru 247 de membri CC, 164 de instruirii pentru 4,814 membri BSV, doua instruirii au fost efectuate pentru 48 de șefi a BSV stabiliți în străinătate, precum și 6499 instruirii pentru alte părți interesate. Instruirile CICDE observate de către ENEMO au fost organizate bine și într-un mod profesionist.

CICDE a pregătit manuale pentru membrii CC și BSV, compilații ale regulamentelor CEC, afișe cu procedurile de numărare a voturilor și calendarul alegerilor. Membrii BSV au făcut referire la aceste materiale în timpul procesului electoral, cu toate acestea, manualele pot fi îmbunătățite în continuare¹⁵.

De la începutul campaniei electorale și în ziua alegerilor, în scopul de a asigura consultarea alegătorilor și / sau a altor părți interesate cu privire la provocările cu care se confruntă participanții electorali în cadrul procesului electoral, CICDE și CEC au stabilit un centru de apel telefonic de 24 de ore. Astfel, 37 de operatori au răspuns la apelurile telefonice și au emis consultări telefonice pentru părțile interesate în alegeri. Potrivit CICDE, consultarea oferită de specialiștii centrului de apeluri telefonice este suficientă, cu toate acestea, în unele cazuri izolate CICDE a redirecționat apelurile către structuri oficiale pentru interpretarea legislației.

CEC a organizat de asemenea o campanie de informare în mass-media pentru a spori gradul de conștientizare a cetățenilor referitor la alegeri. În acest sens, CEC a dispus producerea a unsprezece spoturi video cu conținut electoral în scop educațional și motivațional, dar și 11 reclame audio. Aceste reclame se refereau la procedura de vot, de ce este important să votăm, și deasemenea, se adresau minorităților etnice. Reclamele au fost distribuite la canalele naționale și regionale de televiziune și radio, din data de 30 August și până la data de 30 Octombrie 2016. De asemenea, pentru a doua rundă electorală sunt planificate de a fi prezentate publicului încă cinci reclame cu conținut similar.

Înregistrarea candidaților electorali

Orice cetățean cu drept de vot și cu vârsta de peste 40 de ani, care a trăit pe teritoriul Republicii Moldova pentru nu mai puțin de 10 ani și care vorbește limba oficială, poate candida pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova. Deasemenea Codul electoral, specifică categoriile de

---

¹⁵ Manual pentru membrii BSV subliniază faptul că în cazul în care buletinul de vot va fi distrus de către alegători, un alt buletin de vot poate fi eliberat pentru el / ei de către președintele BSV. Cu toate acestea, în conformitate cu Codul electoral Articolul 54. p.6 această funcție trebuie să fie completată de către PEB.

persoane care nu pot fi desemnați în calitate de candidați¹⁶: cei declarați incapabili printr-o decizie definitivă a Instanței de Judecată, cei înrolați la moment în serviciul militar, persoanele condamnate și care ispășesc pedeapsa într-o instituție penitenciară, persoanele ale căror cazier juridic conține crime comise cu intenție și persoanele de la care a fost ridicat dreptul de vot printr-o decizie a Instanței de Judecată.

Cerința de vârstă pentru a fi înaintat în calitate de candidat a fost ridicată de la 35 la 40 de ani prin legea de modificare a Constituției, care a fost contestată în fața Curții Constituționale. Cu toate că Curtea Constituțională a declarat neconstituționale amendamentele de modificare a constituției din motive procedurale, modificarea cerinței de vârstă a fost menținută fără temeiuri juridice solide și a lăsat loc pentru speculații politice.¹⁷

Conform Codului electoral, grupurile de inițiativă au dreptul de a desemna un candidat pentru Alegerile Prezidențiale. Cu toate acestea, numai grupurile de inițiativă înregistrate ale unui candidat pot colecta semnături și sunt obligate (în asemenea caz) să prezinte rapoarte financiare. Această fapt prezintă o oportunitate pentru organizațiile politice ca să utilizeze toate resursele și structurile de care dispun pentru a sprijini candidatul propriu în colectarea de semnături și/sau în campania electorală. În același timp, acestea sunt exceptate de la prezentarea rapoartelor financiare, iar acest fapt dezavantajează în mod grav candidații independenți și crează o inechitate, care este în contradicție față de articolul 7.6 al Documentului de la Copenhaga¹⁸.

Desemnarea candidaților pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova va începe cu 60 de zile pînă la și se încheie cu 30 de zile înainte de data alegerilor prezidențiale.

Candidatul crează grupuri de inițiativă formate din cel puțin 25 de persoane și de cel mult 100 de persoane cu drept de vot. Candidații trebuie să prezinte liste cu 15.000 de semnături de sprijin din partea alegătorilor din cel puțin jumătate din unitatea administrativ-teritorială a țării. Numărul maxim de semnături valabile pentru fiecare unitate administrative - teritorială este de 600.

Inițial au fost formate un număr de 24 de grupuri de inițiativă interesate să desemneze candidați electorali. Opt dintre acești candidați nominalizați nu au prezentat numărul necesar de semnături. Dintre cei 16 candidați care au depus semnăturile necesare, pentru patru - a fost refuzată înregistrarea deoarece nu a fost respectată balanța de semnături necesare prevăzută coraportată la numărul de unități administrative-teritoriale. Prin urmare, au fost înregistrați doar 12 candidați electorali.

Procesul de colectare a semnăturilor a fost criticată de unii interlocutori, în special de candidați

---

¹⁶ Articolul 13, al.2.

¹⁷ Ridicarea limitei de vârstă a fost de asemenea evaluată în mod negativ în cadrul OSCE / ODIHR și prin Avizul Comun al Comisiei de la Veneția privind proiectul de lege cu privire la modificarea Codului Electoral, <http://www.osce.org/odihr/elections/moldova/246576?download=true>

¹⁸ Articolul 7.6 din Documentul de la Copenhaga - proclamă dreptul indivizilor și grupurilor să stabilească, în deplină libertate, propriile partide politice sau alte organizații politice și să ofere astfel de partide politice și organizații cu garanțiile juridice necesare pentru a le permite să concureze între ei pe bază unui tratament egal în fața legii și din partea autorităților.

independenți care s-au plâns cu privire la condițiile inegale ce sunt favorabile candidaților din partea partidelor politice. Mai mult decât atât, cetățenii au avut ocazia de a semna doar în sprijinul unui singur candidat, ceea ce reprezintă o limitare a pluralismului politic și contravine bunelor practici internaționale și recomandărilor OSCE / ODIHR raportate la alegerile precedente.

Este important de remarcat faptul că patru dintre candidați, dintre care trei independenți, au fost înregistrați la 6 Octombrie 2016, în timp ce ceilalți candidați deja înregistrași și-au început campaniile lor la 30 septembrie 2016.

Înregistrarea persoanelor cu drept de vot

Cetățenii Republicii Moldova, cu vârsta de 18 ani în ziua alegerilor au dreptul de a participa la vot. Persoanele fizice declarate incapabile printr-o hotărâre judecătorească definitivă nu au dreptul să voteze. Astfel, persoanele care și-au pierdut drepturile electorale sunt păstrate în Registrul de stat al alegătorilor cu nota "a pierdut dreptul de vot", și nu sunt incluse în listele de alegători.

Nu există statistici oficiale cu privire la persoanele cu probleme de sănătate mintală în Moldova. Cu toate acestea, aceste persoane pot fi împărțite în două categorii: cei care sunt declarați incapabili să voteze printr-o hotărâre judecătorească, și cei care nu sunt. Aceștia din urmă încă pot vota, inclusiv acele persoane care sunt spitalizate. În luna mai 2015, Parlamentul a adoptat un proiect de lege potrivit căruia persoanele cu probleme de sănătate mintală li s-a acordat dreptul de vot. Legea nu a fost promulgată de Președintele Nicolae Timofti. Potrivit CEC, 358 de alegători au fost privați de dreptul de vot printr-o hotărâre judecătorească definitivă.

CEC creează listele electorale pe baza informațiilor din Registrul de Stat al Alegătorilor (RSA), care este un extras din Registrul de stat al Cetățenilor deținut de către Centrul Resurselor Informaționale de Stat "Registru". Sistemul Informațional Automatizat "Alegeri" (SIA) este sistemul computerizat de date utilizat în ziua alegerilor pentru verificarea alegătorilor din liste și totalizarea rezultatelor alegerilor. Există 869 de persoane autorizate cărora li se acordă acces la Registrul de Stat al Alegătorilor. În ziua alegerilor SIA "Alegeri" este configurat de către doi operatori pentru fiecare secție de votare, care urmăresc procesul de verificare a identității. Acest sistem introducând marcaje de confirmare a exprimării votului în sistemul informațional automatizat "Alegeri", care împiedică alegătorii să voteze la altă secție de votare.

Potrivit interlocutorilor, unul dintre cele mai sensibile subiecte de discuție la momentul de față în ceea ce privește SIA, rămâne a fi persoanele decedate care nu s-au înregistrat în SIA înainte de anul 2004. Procesul de excludere a defunctului din SIA presupune prezentarea certificatului de deces, ceea ce reprezintă o dificultate în mod special în cazul celor care au decedat în străinătate.

Registrul de stat al alegătorilor conține un număr de 3 247 106 de alegători eligibili, în timp ce doar 2816377 sunt incluși în listele electorale conform datelor CEC. Această diferență este importantă pentru 220000 care sunt cetățeni ai Republicii Moldova și care locuiesc în Transnistria, precum și alegătorii fără înregistrare cu reședință permanentă. În această direcție, potrivit CEC

sunt 63000 de alegători care nu au o cerere de înregistrare cu reședință permanentă. La data de 25 octombrie 2016, CEC a luat decizia de a permite acestor alegători să voteze la locul ultimei reședințe sau orice altă secție de votare, prin includerea acestor persoane în listele suplimentare. La momentul de față, există 100.000 de alegători care dețin acte de identitate expirate. Cu toate acestea, legislația permite alegătorilor cu un document de identificare expirat de a solicita un certificat temporar care ar permite alegătorilor să participe la vot. Însă, mai mult de 2.000 de oameni refuză să schimbe actul de identitate deținut din cauza convingerilor religioase.

CEC a printat 3,131,227 buletine de vot, 2,379,883 în limba de stat și 751,344 în limba rusă.

Finanțarea campaniei electorale

Cerințe normative substanțiale pentru finanțarea partidelor și campaniilor electorale au fost introduse în 2015, îmbunătățind supravegherea campaniei electorale, prin impunerea unor cerințele de raportare, care prevăd și criteriile pentru limitele de cheltuieli în scop electoral. Cu toate acestea, Codul Electoral încă nu are claritate sau o reglementare cu privire la diverse aspecte ale finanțării candidat, de exemplu, sancțiuni cu privire la încălcări ale finanțelor grupuri de inițiativă "sau acceptarea și limitele în donații în natură. În plus, CEC a aplicat sancțiuni (avertisment, radiere) inconsistent și deciziile sale nu aveau suficiente raționamentul juridic cu privire la impunerea uneia sau altă sancțiune.¹⁹

Candidații la funcția de președinte este obligat să deschidă un cont bancar special și toate fondurile de campanie trebuie să le direcționeze prin acest cont până la data de 28 octombrie 2016²⁰. Contului se va închide imediat după alegeri. În acest sens, CEC a stabilit²¹ că plafonul de finanțare în campanie electorală pentru un candidat la președinție este de 65797538 lei²². Unii dintre interlocutori și-au exprimat îngrijorarea referitor la lipsa unor fonduri publice destinate concurenților electorali în Campania electorală. Această situație, combinată cu prețurile ridicate pentru publicitatea electorală în mass-media audiovizuală reprezintă piedici reale ca aceștia să-și transmită eficient agenda și mesajele electorale către alegători.

Unii interlocutori au exprimat îngrijorări referitor la faptul că lipsa unor fonduri publice destinate campaniei electorale, combinată cu prețuri ridicate pentru publicitatea electorală în mass-media audiovizuală, împiedică candidații electorali să ajungă la alegători cu mesajele electorale ale acestora în mod eficient.

---

¹⁹ Maia Sandu a fost avertizată pentru încălcări referitor la finanțarea campaniei electorale, în timp ce împotriva Innei Popenco a fost inițiată procedura de anulare a înregistrării. Pe de altă parte, Igor Dodon nu a fost sancționat pentru acceptarea de donații în campanie.

²⁰ Candidatul Maia Laguta nu a deschis careva cont conform procedurii stabilite.

²¹ Decizia Nr. 240 a CEC, din 13 Septembrie 2016

²² Aproximativ 2,9 milioane EURO.

Potrivit prevederilor legii, CEC este responsabil de supravegherea finanțării candidaților electorali în campanie, revizuieste rapoartele financiare ale candidaților, examinează și decide asupra plângerilor privind finanțarea campaniei candidatului concret. În cazul unei încălcări a regulilor de finanțare ale campaniei, CEC impune sancțiuni. Cu toate acestea, CEC nu dispune de suficiente resurse financiare și umane pentru a verifica finanțarea campaniilor electorale în mod corespunzător.

Toți candidații din cursa electorală, cu excepția Anei Guțu și Maia Laguta au prezentat rapoartele financiare la CEC în cadrul termenului legal. Raportul lui Andrei Năstase a indicat că acesta nu a suportat careva cheltuieli. Rapoartele financiare sunt publicate pe pagina web a CEC. Este de remarcat și faptul că unii candidați au fost sancționați privind încălcările admise la finanțarea campaniei electorale chiar cu câteva zile înainte de alegeri²³.

Ziua Alegerilor

În ziua alegerilor, zece echipe de observatori pe termen scurt (OTS) ai ENEMO au fost repartizați să urmeze deschiderea, votarea și procedurile de numărare. Observatorii au efectuat un număr total 134 de vizite la secțiile de votare, dintre care zece în timpul procedurilor de deschidere, 114 în timpul votării și zece la numărarea și totalizarea rezultatelor. De asemenea, observatorii au urmat transferul rezultatelor la șapte CC.

Deschiderea secțiilor de votare

Observatorii ENEMO au monitorizat procedurile de deschidere din zece secții de votare. Astfel, 9 din 10 Birourile Electorale ale secțiilor de votare au fost deschise la timp, în timp ce un BSV a fost deschis cu o întârziere minoră de până la 15 minute din cauza sosirii cu întârziere a membrilor BSV. Modul de deschidere a secțiilor de votare, a fost realizat în general în conformitate cu procedurile stabilite, fiind evaluate în mod pozitiv de către echipele OTS în toate secțiile de votare, cu excepția uneia.

Votarea

Echipele OTS ai ENEMO au vizitat 114 secții de votare pentru a observa procedura de votare, care a fost realizată în general într-un mod ordonat și bine organizat. În acest sens, observatorii au raportat cazuri izolate de încălcări și nereguli, cum ar fi votri comune în familie și de grup²⁴, membru al BSV care a asistat alegători cu deficiențe de vedere la completarea buletinului de vot, încălcarea procedurilor prevăzute pentru înlocuirea buletinului de vot²⁵, numărul insuficient de membrii BSV²⁶ sau existența materialilor de promovare în distanța mai mica de 100 de metri de

---

²³ Anularea înregistrării candidatului Inna Popenco's a fost înaintată prin decizia CEC, Nr. 435 din 20 Octombrie 2016. La fel, candidatul Maia Sandu a primit un avertizment prin decizia CEC Nr. 498 din 25 Octombrie 2016.

²⁴ BSV 22/5

²⁵ BSV 1/197

²⁶ BSV 32/18

secția de votare. În 5% din secțiile de votare observate, secretul votului a fost afectat de organizarea necorespunzătoare a secției de votare și aranjamentul cabinelor de vot.

Materialele electorale esențiale au fost prezentate în toate secțiile de votare. Printre cele mai importante nereguli raportate, au fost că în 9% din secțiile de votare vizitate,²⁷ urnele de vot sau cutiile suplimentare de vot - nu au fost sigilate corespunzător. Observatorii au remarcat doar existența unui număr mic de plângeri sau plângeri nefondate depuse către BSV (5%).

Procedurile de identificare au fost respectate în mod corespunzător în 92% din secțiile de votare, în timp ce într-un BSV nu a fost ștampilată rubrică votat²⁸ din buletinul de identitate, iar în alt BSV a fost eliberat buletin de vot persoanelor care nu se aflau pe lista electorală și fără prezentarea unor documente valabile²⁹. Sistemului informațional automatizat de stat "Alegeri" a funcționat în toate secțiile de votare vizitate, totuși observatorii au raportat că au existat puține cazuri de defecțiune legată de conexiunea la internet pentru un calculator, în timp ce celălalt calculator era în continuare operațional, cu conexiune alternativă la internet. Asemenea situații au fost soluționate prin suport tehnic suplimentar, fără întreruperea procedurii de vot, cauzând apariția unor rînduri de alegători care au fost prelucrate doar de un singur operator în timpul acestei perioade. La general, activitatea BSV în timpul votării a fost evaluată pozitiv în 93% din secțiile de votare vizitate.

Observatorii ENEMO au evaluat de asemenea și accesibilitatea secțiilor de votare pentru persoanele cu dizabilități și în 22 la suta de acestea au fost asigurate anumite facilități, în timp ce în 45 la suta din locurile de votare a fost facilitată asistență minoră, iar alte 33 la suta din secțiile de votare nu au fost dotate adecvat. În jumătate din secțiile de votare vizitate, a fost atras atenție că pentru alegătorii cu deficiențe de vedere, BSV au fost echipate cu lupe de mărire a textului.

O serie de nereguli și încălcări s-au observat în timpul votării la Penitenciarul nr.13 din Chișinău³⁰. Alegătorii au fost chemați în secția de vot de către administrația penitenciarului, care reținea în permanență cel puțin trei persoane din personalul prezent în secția de votare. Mai mult decât atât, administrația penitenciarului în lista sa suplimentară de votare a notat în dreptul numelui fiecărui alegător un "+" sau "n" dacă el/ea a votat/ refuzat să voteze. Alegătorii care au refuzat să voteze erau introduși într-o listă separată prin înscrierea numelui pe această listă.

Numărarea

Observatorii Misiunii au vizitat zece secții de votare în timpul de închidere și nu au constatat existența unor rînduri de alegători la ora închiderii acestora (21.00). În șapte cazuri, procedurile de numărare au fost urmate în mod corespunzător și în ordinea corectă, în timp ce în trei cazuri au fost observate unele neregularități procedurale, cum ar fi: buletine de vot nu erau anunțate unul câte unul, buletinele de vot care ridicau semne de întrebare nu erau luate în considerare ci doar supuse la vot, datele nu erau introduse în procesul verbal după fiecare acțiune de numărare, sau că rezultatele preliminare nu erau înscrise în foi speciale pentru numărarea voturilor. proceduri clare conținute în manualele de instruire. Nu au existat cazuri ce implicau persoane neautorizate sau

²⁷ E.g. BSV 11/2, BSV11/5, BSV 6/5, BSV 22/5, BSV 1/197.

²⁸ BSV 2/1.

²⁹ BSV 10/1

³⁰ BSV 1/123

reclamații observate în timpul procedurilor de numărare a voturilor. Procesele verbale privind rezultatele alegerilor au fost postate în opt cazuri, în timp ce două BSV au omis a le posta³¹.

Consiliile electorale de circumscripție

Transferul de materiale de la secțiile de votare de BSV către CC, a fost efectuată în conformitate cu procedurile prevăzute în nouă cazuri din zece³². Premisele și accesul observatorilor în camerele BSV a limitat posibilitatea observatorilor să urmărească procesul, iar în jumătate din cazurile de observații care au fost adresate BSV, acestea au fost evaluate în mod negativ. Încălcările de procedură cu referire la corectarea proceselor verbale ale BSV au fost raportate în două cazuri, în timp ce într-un alt caz în care lipsesc copiile de pe process verbal, acestea au fost scrise de mână, inclusiv au fost introduce și semnăturile altor membri ai BSV care erau absenți.

Plângeri și contestații

Alegătorii și candidații electorali pot depune plângeri cu privire la acțiunile, lipsa de acțiune sau deciziile comisiilor electorale de orice nivel, candidați, și mass-media. În acest caz, plângere data urmează să fie examinată mai întâi de către o comisie electorală de nivel superior, înainte ca aceasta să fie depușă în instanța de judecată competentă.

Contestațiile împotriva deciziilor Comisiei Electorale Centrale se depun la Curtea de Apel Chișinău. În acest caz, decizia primei instanțe de judecată poate fi atacată cu recurs la Curtea Supremă, iar decizia acesteia va fi definitivă. Toate reclamațiile urmează a fi decise înainte de ziua alegerilor.

On Election Day, complaints related to rights to vote or to the administration of elections filed. În ziua alegerilor, contestații legate de drepturile de vot sau referitor la organizarea alegerilor depuse la BSV, pot fi depuse direct către instanța de judecată. Un număr mic de contestații depuse la BSV în ziua alegerilor, în majoritatea cazurilor, nu au fost considerate ca fiind recursuri efective ceea ce intră în contradicție cu punctul II.3.3 din Codul de bune practici în materie electorală, al Comisiei de la Veneția. În multe cazuri, BSV nu ia în considerare contestațiile în conformitate cu cadrul normativ, sau omite să le ia în considerare³³. Pe de altă parte, alegătorii utilizează rareori mecanismele electorale disponibile pentru soluționarea litigiilor, fapt ce ar putea fi cauzat de lipsa de încredere în organizarea alegerilor, în instanțele de judecată și în organele de abilitate cu executarea legislației.

CEC a raportat că au fost examinate 34 de contestații. Dintre acestea, trei au fost admise (unul parțial), zece contestații au fost respinse ca fiind nefondate și / sau readresate către alte instituții, 16 contestații au fost găsite inadmisibile, trei au fost retrase de către petiționari, iar în două cazuri

---

³¹ BSV 32/82, BSV 4/3.

³² BSV 36/12 conținutul pentru transfer nu se încadra în reglementările legale

³³ ENEMO a observat o plângere depusă la centrul de vot mobil la Penitenciarul No13 din Chișinău. Petiționarul a manifestat o îngrijorare față de lipsa materialelor de campanie pentru a face o alegere. În mod regretabil, această plângere nu au fost examinată corespunzător iar mai târziu aceasta a dispărut.

procedurile au încetat. Toate plângerile făceau referire la încălcări ale prevederilor Codului Electoral și au fost depuse de către candidații împotriva altor candidați.

CEC a examinat contestațiile într-o manieră deschisă și urmărind procedure prevăzute de legislație. Cu toate acestea, deciziile privind contestațiile depuse nu au fost luate prin vot unanim, subliniind, astfel simpatiile politice ale membrilor CEC. Deciziile referitoare la contestațiile dintre candidații electorali au fost postate pe pagina web a CEC. De asemenea, CEC deține un registru de contestații și comunicările primite.

Deciziile CEC atacate au fost în mare parte respinse de către Curtea de Apel Chișinău ca fiind nefondată. În general, Curtea Supremă de Justiție a respins recursurile împotriva deciziilor instanței de apel. La momentul de față, pe pagina web a instanțelor de judecată nu sunt postate toate deciziile pe contestațiile date.

Media

Misiunea ENEMO nu a monitorizat corectitudinea reflectării campaniei electorale în sursele mass-media. Concluziile și opiniile în această secțiune sunt extrase din interviuri cu interlocutori și din analiza efectuată în cadrul cercetării.

Sursele media din Moldova suferă de puternic partizanat, polarizare, cât și de lipsa de autonomie față de interesul politic și de afaceri, dar și din cauza concentrării mai multor surse media în mâinile unui singur grup, fapt ce amenință pluralismul de opinie.

Acoperirea radio și TV este reglementată în principal de către Codul Audiovizual³⁴ și Codul Electoral, cel din urmă incluzând reglementări pentru presa scrisă și cea națională³⁵. Totuși, nu există o structură de reglementare și monitorizare a presei scrise și internet. Reglementările generale includ obligația de a oferi condiții egale, balansate și imparțiale față de candidați. De asemenea, sursele media cu acoperire națională dețin obligația de a oferi timp de emisie pentru concurenții electorali. Specific pentru alegerile curente, CEC a publicat la data de 6 Septembrie 2016 "Regulamentul privind reflectarea campaniei electorale în mass-media pentru alegerile prezidențiale din 30 Octombrie 2016"³⁶, care include de asemenea și prevederi referitoare la comportamentul presei scrise și subiectele plasate pe internet. Totuși, în absența unui organism abilitat de sancționare, dispozițiile date nu au un caracter executoriu. Totodată, este important de atras atenția că campania electorală este interzisă în ziua alegerilor și în ziua precedentă acesteia, în timp ce publicitatea electorală poate fi prezentă pe internet, în ambele zile³⁷.

---

³⁴ Codul Audiovizual al Republicii Moldova. Promulgat prin legea Nr. 260, din 4 August 2006.

³⁵ Articolele 63 și 64 ale Codului Electoral.

³⁶ Central Election Commission. Regulation No. 181, "Privind reflectarea campaniei electorale la alegerile prezidențiale din 30 octombrie 2016 în mijloacele de informare în masă din Republica Moldova", 6 September 2016.

³⁷ Articolul 47, alineatul 8 din Codul Electoral exclude "informații care au fost deja postate pe internet", de la această obligație. Cu toate acestea, nu este clar dacă prevederea se referă la articole deja postate, așa cum se afirmă "diseminarea informațiilor legate de campania electorală".

Activitatea resurselor media audio-vizuale este reglementată și monitorizată de către Consiliul Coordonator al Audiovizualului (CCA). Astfel, în timpul campaniei electorale, CCA a monitorizat 14 canale TV³⁸ în timpul campaniei și a examinat două rapoarte³⁹ privind comportamentul acestora. Mai mult decât atât, toți radiodifuzorii care au manifestat interesul de a reflecta campania electorală au fost obligați să transmită către CCA rapoarturi săptămânale privind politica editorială a acestora.

Reișind din activitatea de monitorizare efectuată, CCA a aplicat sancțiuni asupra a 8 canale TV pentru reflectarea dezechilibrată a informației, dintre care șapte au primit un avertisment public după examinarea primului raport și au fost aplicate amenziile maxime prevăzute⁴⁰ după cel de-al doilea raport⁴¹, iar un canal a primit o avertizare publică după examinarea celui de-al doilea raport⁴². Mai mult ca atât, la data de 28 Noiembrie, unui canal TV și la două frecvențe radio au fost aplicate avertismente publice pentru netransmiterea rapoarturilor săptămânale către CCA referitor la politica editorială a acestora în reflectarea campaniei electorale⁴³.

Tipul de sancțiune aplicată poate varia de la emiterea unui avertisment public, pînă la retragerea licenței, cu un grad diferit de asprime. Cu toate acestea, ambele modalități prevăzute (cea de monitorizare și cea de sancționare), nu sunt eficiente și nu pot asigura în campania electorală o reflectare balansată și imparțială a informației față de campanie. În acest sens, numai un număr mic de canale de televiziune sunt monitorizate și doar în principalele ediții de știri; amenziile aplicate, sunt minime; în timp ce timpul aplicării sancțiunilor pentru alegerile prezidențiale a făcut mecanismul să fie inefficient așa cum campania a fost deja finisată pînă la momentul cînd au fost aplicate următoarele sancțiuni.

Observarea Alegerilor

Legislația Republicii Moldova permite supravegherea electorală de către observatorii autorizați ai partidelor politice și/sau de către observatori neafiliați politic, aîd din partea organizațiilor naționale, internaționale, precum și din partea reprezentanțelor oficiale ale țărilor străine⁴⁴.

Ultimele acreditări au fost efectuate de către CEC la data de 28 Octombrie 2016. Numărul total de observatori oficial înregistrați a fost de 3,764: 3,202 observatori naționali din partea a 20 organizații, dintre care 106 observatori repartizați la secțiunile de votare din străinătate; 562

---

³⁸ "Moldova-1", "Prime", "Canal 3", "Canal 2", "Publika TV", "TV 7" "Accent TV", "Pro TV Chisinau", "Jurnal TV", "N4", "Realitatea TV", "Ren Moldova", "NTV Moldova" and "RTR Moldova".

³⁹ Primul raport, care acoperă perioada 30 Sept. – 9 Oct. și al doilea raport pentru perioada 10 – 19 Oct.

⁴⁰ 5,400 MDL, aprox. 245 EUR.

⁴¹ "Prime", "Canal 2", "Canal 3", ,, "Publika TV", "Jurnal TV", "Accent TV" and "NTV Moldova".

⁴² "N4".

⁴³ "Aiîn Aciîc", "Plus FM" and "Radio 7 / Радио 7".

⁴⁴ Articolul 63 al Codului Electoral și Regulamentul Nr.110 "Privind Statutul Observatorilor și Procedura de Acreditare a Acestora".

observatori naționali din partea a 52 organizații internaționale, 38 din partea a 18 structuri electorale străine, 92 din partea a 7 ONG-uri străine, din 4 țări diferite; 68 din partea misiunilor diplomatice din Republica Moldova; și 364 din partea instituțiilor guvernamentale internaționale (OSCE/ODIHR, Adunarea Parlamentară a OSCE, Adunarea Parlamentară a Uniunii Europene, Parlamentul European, Delegația Consiliului Europei, CIS - EMO). Toate organizațiile internaționale au fost acreditate, cu excepția unor cazuri în care CEC a solicitat ca câțiva observatori să fie schimbați din cauza unor probleme cu documentele nevalidate a acestora.

Îngrijorări privind cazuri de obstrucționare a observatorilor de la desfășurarea unei monitorizări eficiente au fost raportate de către organizația națională Promo-LEX, care a monitorizat toate secțiile de votare la nivel național, precum și unele secții de votare din străinătate.

ENEMO a constatat că procedura de acreditare a observatorilor internaționali este complicată și nu este complet transparent, așa cum sunt și alte organisme, pe lângă CEC care sunt implicate în această procedură⁴⁵. În cel puțin xx cazuri, CEC nu a respectat termenul de zece zile prevăzut pentru acreditarea observatorilor străini⁴⁶, stabilite în ”Regulamentul privind statutul și înregistrarea observatorilor.”.

Reguli restrictive și care limitează accesul mass media și publicul la sedințele Consiliului Superior al Magistraturii din 29 Septembrie 2016⁴⁷, ar putea pune la îndoială transparența și credibilitatea în cazul plîngerilor și contestațiilor judiciare.

Informații despre Misiunea Electorală a ENEMO și mulțumiri

Rețeaua Europeană a Organizațiilor de Monitorizare a Alegerilor (ENEMO), este o rețea internațională din care fac parte 23 de Organizațiiⁱ (Neguvernamentale, Non-Profit și care nu fac partizanat politic), din 18 țări din Europa Centrală și de Est, Asia Centrală, precum și trei țări Membre ale Uniunii Europene, constituită la 29 Septembrie 2009.

ENEMO promovează implicarea Societații Civice în societățile cu democrații în tranziție și alte forme neguvernamentale de guvenămînt, urmărind îmbunătățirea proceselor electorale, o transparență mai mare a responsabilității guvernamentale față de cetățeni, dar și respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Pentru a reuși acest scop, ENEMO funcționează în mod independent și/sau în colaborare cu organizațiile member ale rețelei de organizații din care fac parte.

---

⁴⁵ Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Serviciul de Informații și Securitate, și Ministerul Justiției – Regulamentul CEC Nr.110 ”Privind Statutul Observatorilor și Procedura de Acreditare a Acestora” din 18 August 2016.

⁴⁶ Membrii echipei de bază a ENEMO au fost acreditați cincisprezece zile de la data depunerii documentelor necesare. Nici un document suplimentar nu a fost solicitat, nici probleme în documentele furnizate nu au fost notate. Potrivit oficialilor CEC întârzierea sa datorat procedurilor efectuate de către alte instituții.

⁴⁷ Articolele 21, 23, 24 din Regulamentul Nr. 633/26 privind accesul în sediul instanțelor de judecată, din 29 Septembrie 2016.

Drept urmare a invitației parvenită din partea autorităților Republicii Moldova în adresa Rețelei Europene a Organizațiilor⁴⁸ de Monitorizare a Alegerilor (ENEMO), a fost inițiată Misiunea de Monitorizare a Alegerilor Prezidențiale ce vor avea loc la data de 30 Octombrie 2016. Astfel, Misiunea ENEMO a fost stabilită la data de 10 Octombrie 2016 și este formată din 6 membri de bază ce se află la Chișinău. Suplimentar, în ziua alegerilor, în diferite zone ale țării au fost dislocate alte zece echipe de observatori pe termen scurt care au monitorizat deschiderea, votarea propriuzisă, închiderea, numărarea și introducerea datelor privind numărarea voturilor. La fel, observatorii ENEMO au monitorizat activitatea CEC în timpul zilei alegerilor.

Această informații preliminară se bazează pe constatările echipei de observatori de bază și a celor ale observatorilor pe termen scurt, cu referire la respectarea standardelor internaționale pentru alegeri democratice, cadrul normativ național, dar și angajamentele OSCE. Raportul nu face o evaluare finală a întregului proces electoral, Misiunea Electorală va amâna prezentarea unei evaluări finale până la sfârșitul procesului electoral și emiterea unui raport final în termen de 60 de zile după alegerile prezidențiale.

Misiunea ENEMO în Republica Moldova privind observarea alegerilor Prezidențiale din 30 octombrie 2016, este susținut financiar de Ambasada Regatului Țărilor de Jos în cadrul programului Fondului de Responsabilitate, dar și de Black Sea Trust, care este un proiect al Fondului German Marshall al Statelor Unite ale Americii.

**Versiunea în engleză al acestui raport este unicul document oficial recunoscut.
Însă, este disponibilă și versiunea neoficială al raportului în Română.*

---

⁴⁸ În calitate de membri ai ENEMO trebuie menționate următoarele organizații civice: Centrele cu Inițiativă Civică - Bosnia și Herțegovina, Centrul pentru Tranziție Democratică – Muntenegru, Centrul pentru Alegeri Libere și Democrație – Serbia, Centrul de Monitorizare și Cercetare CeMI – Muntenegru, Coaliția pentru Democrație și Societatea Civică – Kyrgyzstan, Comitetul Alegătorilor Ucrainene - Ucraina; Centrul de Monitorizare Electorală – Azerbaijan, GONG – Croația, ISFED – Georgia, Asociația "Este Alegerea Ta" – Armenia, Asociația Civică MOST – Macedonia, Asociația Pro-Democrația – România, Rețeaua Republicană de Monitorizări Independente – Kazakhstan, Golos – Russia, , ObcianskeOko – Slovacia, Comitetul Belarus Helsinki - Belarus, Societatea pentru Cultură Democratică– Albania, Promo LEX – Moldova, Asociația KRIIK - Albania, Centrul pentru Drepturile Omului "Viasna" – Belarus, Fundația pentru Susținerea Inițiativelor Civice – Kazakhstan; Institutul Democratic Kosovoc – Kosovo, OPORA – Ucraina.